

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Гриценка Володимира Григоровича на дисертацію Решетки Дмитра Олександровича на тему: «Представництво адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (08 – право)

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Повномасштабна війна російської федерації проти України зумовила активізацію в нашій країні низки особливих, нетипових процесів, серед яких важливе місце відводиться мобілізації. Саме мобілізація в умовах сьогодення є одним із ключових інструментів, за допомогою якого забезпечується національна безпека, оборона, а відтак, і територіальна цілісність української держави. Окрім того, мобілізація дозволяє оперативно поповнити лави Збройних Сил України та інших військових формувань, забезпечуючи необхідний ресурс для протидії ворогу. Вона є не лише обов'язком держави перед її громадянами, а й проявом спільної відповідальності кожного за майбутнє країни. Варто зауважити, що мобілізація є складним процесом, реалізація якого зачіпає особисті, економічні, сімейні та інші аспекти життя людини і громадянина, а отже є сферою підвищеного ризику для порушення їх прав та інтересів. Разом із тим, особи, які підлягають мобілізації, в окремих ситуаціях не завжди здатні захистити себе від неправомірних дій суб'єктів мобілізаційної діяльності, а відтак важливим та необхідним є забезпечення належного представництва останніх. Тож, з огляду на зазначене вище, не викликає сумніву, що дисертація Решетки Дмитра Олександровича на тему: «Представництво адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства» є актуальною та своєчасною.

Про актуальність та своєчасність роботи свідчить також те, що дисертаційне дослідження проведено відповідно до: Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від

30 вересня 2019 року № 722/2019; Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020; Стратегії воєнної безпеки України, що була затверджена Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021; Стратегії розвитку Національної асоціації адвокатів України на 2021–2025 роки, затвердженої рішенням Ради адвокатів України від 2 липня 2021 року № 38. Дисертацію виконано в межах реалізації плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані правильно та відповідають встановленим вимогам. Зокрема, об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі представництва адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства. Предметом дослідження є представництво адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства (с.22 роботи).

В дисертації чітко визначено *мету* дослідження, яка полягає у тому, щоб спираючись на аналіз наукових поглядів учених, норм чинного законодавства та практики його реалізації, з'ясувати сутність та особливості представництва адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства, на основі чого розробити науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства в досліджуваній сфері суспільного життя (с.21 роботи). На виконання окресленої мети дисертантом чітко сформульовано та вирішено завдання дослідження.

Нормативно-правовим підґрунтям дисертаційної роботи є Конституція України, кодифіковані нормативно-правові акти, а також низка законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, норми яких спрямовані на регулювання правовідносин, які виникають у процесі представництва

адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства. *Науково-теоретичне підґрунтя* становлять праці фахівців з адміністративного, адміністративно-процесуального, конституційного права тощо. У процесі підготовки дисертаційного дослідження було використано напрацювання вчених з інших галузевих дисциплін, зокрема теорії управління, філософії, соціології, психології тощо. *Інформаційну та емпіричну основу* роботи становлять періодичні видання, статистичні матеріали тощо. Крім того, у межах проведення дослідження здобувачем використано власний практичний досвід роботи.

Варто також з позитивного боку відмітити те, що дисертаційна робота має як практичне так і теоретичне значення, адже результати дослідження запровадженні у науково-дослідній сфері, у правотворчості, у правозастосовній діяльності та освітньому процесі.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших спроб комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність, зміст та особливості представництва адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства, на основі чого розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства в цій сфері. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

- аргументовано, що представництво у межах адміністративного судочинства характеризується наступними особливостями: по-перше, таке представництво має місце виключно в системі адміністративних-процесуальних правовідносин, тобто відносин, що виникають за фактом розгляду справи, віднесеної законом до компетенції суду адміністративної юрисдикції; по-друге, представництво в адміністративному судочинстві можливе виключно у випадках та з підстав прямо визначених у КАС; по-третє, представництво – це особлива модель процесуальних правовідносин, за якої спеціально

уповноважений суб'єкт вчиняє процесуальні дії на користь іншої фізичної або юридичної особи, бере участь у справі, взаємодіє з органами адміністративної юстиції тощо; по-четверте, метою представництва в адміністративному судочинстві є реалізація процесуальних прав, обов'язків та законних інтересів особи, яку представляють; відповідне рішення адміністративного суду не має позитивного чи негативного результату для представника; по-п'яте, специфіка та особливості представництва залежать від персонального статусу фізичної або юридичної особи, яку представляють (с.с. 79-80 роботи);

- узагальнено, що представництво адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства, відрізняється багатьма відмінностями, пов'язаними із особливостями інституту адвокатури в цілому та правовим статусом адвокатів, зокрема: 1) подібне представництво має професійний характер, адже здійснюється особами, які пройшли відповідне навчання та здали іспит на отримання права провадити адвокатську діяльність; 2) основні різновиди адвокатської діяльності, які можуть надаватись особам, що підлягають мобілізації, закріплено на законодавчому рівні; 3) орієнтованість адвокатської діяльності на клієнта забезпечується: обов'язком адвоката дотримуватись правил адвокатської етики; обов'язком не розголошувати адвокатську таємницю; наявністю дисциплінарної відповідальності за порушення етичних правил та неналежного вчинення професійних обов'язків; 4) представництво адвоката носить договірний характер (с.84 роботи);

- з'ясовано, що адміністративні правовідносини в сфері мобілізації представляють собою регламентовані нормами адміністративного права суспільно-правові відносини, що виникають з питань виконання публічних функцій та завдань в сфері проведення мобілізації, однією зі сторін яких завжди виступають уповноважені публічно-владні суб'єкти, що мають право на застосування заходів і засобів державного примусу, а з іншої сторони, переважно, виступають особи, які підлягають мобілізації. Дана сфера в умовах

сьогодення є досить конфліктною, що обумовлює виникнення публічно правових спорів (с.с.133-134 роботи);

- констатовано, що участь адвоката в справах із публічно-правових спорів з питань мобілізації, має такі ж процесуальні наслідки, як і представництво подібного роду в адміністративному розгляді інших категорій справ. Зазначене пояснюється тим, що оскарження рішень та дій органів публічного управління в рамках мобілізації відбувається у формі загального позовного провадження, яке має незначні особливості у випадках звернення із позовом до Територіального центру комплектування та соціальної підтримки (далі - ТЦК та СП) про застосування заходів впливу (с.137 роботи);

- зазначено, що правозастосовна практика свідчить про те, що на сьогоднішній день адвокатська діяльність в рамках представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації, має досить обмежений характер та досить часто здійснюється із порушенням прав, як самих мобілізованих, так і адвокатів. Як вбачається, це обумовлено наступними чинниками: по-перше, нехтуванням суб'єктами реалізації мобілізаційної діяльності гарантіями роботи адвокатів, які передбачені Конституцією та іншими законодавчими актами; по-друге, недосконалістю адміністративного процесуального законодавства; по-третє, відсутністю у мобілізованих осіб реальних практичних можливостей скористатися правничою допомогою, після потрапляння до ТЦК; по-четверте, обмеженість доступу до правосуддя; тощо (с.с. 171-172 роботи);

- наголошено, що наразі, особи, які підлягають мобілізації, мають досить низькі можливості доступу до правосуддя. Вирішення вказаного проблемного питання має бути здійснено шляхом: по-перше, розширенням гарантій, передбачених Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» таким пунктом, як можливість звернення до адвокатів; по-друге, розширенням гарантій діяльності адвокатів, особливо в частині роботи із суб'єктами мобілізації; по-третє, підвищенням відповідальності суб'єктів

мобілізаційної діяльності за вчинення неправомірних дій по відношенню до осіб, які підлягають мобілізації (с.173).

В роботі містяться й інші цікаві, як з практичної, так і теоретичної точки зору пропозиції та рекомендації.

Разом із цим, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень, зокрема:

1. Надаючи загальну характеристику правової природи представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства, автору варто було приділити більше уваги з'ясуванню сутності й змісту мобілізації, а також розкриттю того, як саме вона впливає на стан забезпечення та захисту законних права, свобод та інтересів громадян в Україні.

2. На сторінці 80 роботи автор вказує, що особи, які підлягають мобілізації – це повнолітні громадяни України, які, згідно до обов'язків, що покладаються на них Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», підглядають призову на військову службу на особливий період для виконання завдань мобілізації і оборони держави згідно до свого призначення та стану здоров'я, визначеного в установленому законодавством порядку. Таке твердження є досить спірним, оскільки Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» закріплено, що не підлягають призову на військову службу під час мобілізації до досягнення 25-річного віку військовозобов'язані, які пройшли базову загальновійськову підготовку відповідно до статті 10-1 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" чи базову військову службу. Такі особи у зазначений період можуть бути призвані на військову службу за їх згодою.

3. Не зовсім зрозумілим є підхід автора до формування висновків до розділів дисертаційної роботи та їх змісту. Зокрема, спірним є те, що Дмитром Олександровичем було відмічено, що ордер – це посвідчення повноважень адвоката на здійснення відповідних дій від імені осіб, які підлягають мобілізації

у межах адміністративного судочинства. Ордер має більш спрощену процедуру укладення, застосовується у вузькій сфері, безпосередньо в межах реалізації адвокатської діяльності, а також передбачає менший обсяг прав і обов'язків сторін, між якими укладено цей документ, аніж це передбачено, наприклад, довіреністю (с.82 роботи). Адже зазначене твердження, як вбачається, є загальновизнаним.

4. Виділяючи інституційний (організаційно-управлінський) напрямок удосконалення представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства, автор цілком справедливо наголошує на необхідності вирішити проблему кадрового дефіциту в системі адміністративного судочинства (с.175 роботи). З таким твердженням складно не погодитись, однак автору варто було більш детально підійти до вирішення цієї проблеми.

5. Опрацьовуючи шляхи удосконалення адвокатської діяльності у процесі представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства, здобувачу варто було окрему увагу присвятити зарубіжному досвіду представництва адвокатами інтересів осіб, зокрема пов'язаних із проходженням служби громадянами. Безумовно, жодна цивілізована країна не володіє досвідом мобілізації, як Україна, однак він може бути цікавим, зокрема, з точки зору посилення гарантій діяльності адвокатів.

Слід зазначити, що вищенаведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертантом роботи і в певній мірі носять дискусійний характер та є побажаннями автору в подальшій науковій діяльності.

Підсумки розроблення проблематики та відповідні висновки оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях, а саме: «Взаємодія суспільства і науки проблеми та перспективи»; (м. Київ, 15-16 лютого 2017 року); «Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 25–26 січня 2023 р.); «Науково-практичні засади розвитку

юридичної науки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 15–16 лютого 2023 р.).

Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог. Ознак порушення академічної доброчесності не виявлено. Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел із проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняного адміністративного права.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у: *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для проведення подальших теоретичних досліджень, присвячених проблемі представництва адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства; *правотворчій сфері* – для розроблення нових і вдосконалення діючих нормативно-правових актів, норми яких спрямовані на регулювання представництва адвокатами інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства; *правозастосовній сфері* – з метою підвищення ефективності діяльності адвокатів у напрямі представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства; *освітньому процесі* – у процесі підготовки навчально-методичних, лекційних матеріалів, а також підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Конституційне право» тощо.

Отже можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Решетки Дмитра Олександровича на тему: «Представництво адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу – з'ясувати сутність та особливості представництва адвокатом інтересів осіб, які підлягають

мобілізації у межах адміністративного судочинства, на основі чого розробити низку пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративного законодавства у відповідній галузі суспільного життя.

Виходячи із зазначеного, є обґрунтовані підстави вказати, що дисертаційне дослідження повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор - Решетка Дмитро Олександрович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (08 – право).

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

**Професор кафедри
права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України**

Володимир ГРИЦЕНКО

Підпис Гриценка В.Г. засвідчую:

**Проректор з наукової роботи
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
доктор психологічних наук, професор**

Лілія КЛОЧЕК